

Türk Tıp Öğrencileri Birliği

SONUÇ BİLDİRİSİ

11. Tıp Eğitimi Çalıştayı Bildirisi – Yaşam Boyu Öğrenme

Etkinliğin Adı: 11. Tıp Eğitimi Çalıştayı

Etkinliğin Gerçekleşme Yeri & Zamanı: 15-16 Aralık 2018 & Gaziantep

Giriş

Türk Tıp Öğrencileri Birliği, birincisini 2008 yılında düzenlediği Tıp Eğitimi Çalıştaylarının 11. sini 15-16 Aralık 2018’de SANKO Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde ülkemizde ‘Yaşam Boyu Öğrenme’ nin durumunu farklı açılardan incelemek adına Gaziantep’te gerçekleştirmiştir.

Çalıştay esnasında tıp öğrencileri ülkemiz tıp fakültelerinde verilen eğitimde ‘Yaşam Boyu Öğrenme’ nin fakülte açısından ve kişisel açıdan var olan sorunlarını ayrıntılı bir şekilde ele alarak öğrenci görüşünü konu başlıkları dâhilinde belirtmiştir.

Yaşam Boyu Öğrenme

Dünyadaki hızlı gelişmeler bireylerin hayatları boyunca eğitim almalarını zorunlu kılmaktadır. Bireylerin kendilerini geliştirmesi, yeni gelişmelere ayak uydurabilmesi ve topluma uyumlu bireyler haline gelebilmesi hayat boyu öğrenme ile gerçekleşmektedir.(1) Yükseköğretim kurumları yaşam boyu öğrenme sürecinde öğrencilerin yetkinlik kazanmasını sağlamada önemli rol oynamaktadır. Yaşam boyu öğrenmenin temelini oluşturan örgün eğitimin iki temel özelliği üzerinde durulmaktadır. Birincisi; ileride öğrenilecek bilgiler için temel oluşturmak, ikincisi ise öğrenmenin sürekliliği için güdülenmeyi sağlamaktır. (2) Avrupa Birliği Eğitim ve Kültür Komisyonu tarafından yaşam boyu öğrenme için gerekli olan sekiz temel yeterlik belirlenmiştir:

1. Anadilde iletişim becerileri
2. Yabancı dillerde iletişim becerileri
3. Matematik ve fen/teknoloji yeterliği
4. Dijital yeterlik
5. Öğrenmeyi öğrenme

6. Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yeterlikler
7. Girişimcilik
8. Kültürel farkındalık ve ifadelendirme

Çalıştayda bu sekiz yeterliliğin ele alınacağı altı atölye hazırlanmıştır. Bu atölyelerde konuşulan sorunlar ve çözüm önerileri aşağıda ayrıntılı biçimde yer almaktadır.

Bilgiye Ulaşılabilirlik

Bilginin kitlesel dağılımını sağlayabilmek için kitle iletişim araçları ve internet; diğer iletişim araç ve yöntemlerine göre daha ön plana çıkmaktadır.(3) Günümüz bilgi çağında bilgi üretmek, ürettiği bilgiyi yayın yolu ile paylaşmak ve başkasının ürettiği bilgiden haberdar olmak son derece önemlidir. Bugünkü gelişmişliğin ölçüsü de bilgiye erişim ve bilgiden bilgi üretmektedir.(4)

Bilgiye ulaşılabilirlik kavramını değişen şartlara uydurma, güncel bilgileri edinme, kaynakların (makale, dergiler vb) hazırlanış sürecini görme ve düzenleme imkânı veren açık erişim; daha çok kişiye ulaşma, maliyetten kurtulma ve sınırsız kullanım gibi özellikleriyle içinde bulunduğumuz bilgi çağında Türk Tıp Öğrencileri Birliği tarafından önemli bir kavram olarak görülmektedir.

Açık erişim yeni bir kavram olduğu için eğitimimizde yeterince yer alamadı. Çalıştayda tıp fakültesi öğrencileri, üniversiteleri tarafından açık erişimin yeterince teşvik edilmediğini bu yüzden de eğitimler arası fırsat eşitsizlikleri oluştuğunu vurguladı.

Çalıştay katılımcıları da ülkemizde dijitalleşmenin öneminin eğitsel ve sosyolojik boyutlarıyla ortaya konulmadığını; aynı zamanda ülkemizin dijital yeterlilik durumunun iyi seviyede olmamasının, dijital teknolojiyi kullanma bilincinin gelişmemesine sebebiyet verdiğini vurguladı. Bunun yanında öğrencilerin kampüs dışından da erişim sağlayabileceği elektronik kaynakların bulunduğu e-kütüphane gibi sistemlerin farkında olmadığı; bilgisayar ve internet gibi temel bilgi teknoloji araçlarını kullanabilme yeterliliklerinin iyi bir seviyede olmadığı ortaya konmuştur.

Bilgi Okuryazarlığı

Bilginin üssel olarak arttığı, sürekli gelişen ve değişen ortamlarda iletildiği günümüzde, bu bilgiye ulaşma ve kullanma becerisi olarak özetlenen bilgi okuryazarlığının yaşam boyu öğrenmeye temel oluşturduğunu belirten Breivik (2000), yaşam boyu öğrenmenin amaç olduğu yerde bilgi okuryazarlığının vazgeçilmez bir araç olduğunu vurgulamıştır. Bu anlamda bilgi okuryazarlığını yaşam boyu öğrenmenin anahtarı olarak nitelendirmek mümkündür.

Bireylere yaşam boyu öğrenme becerilerinin kazandırılmasında üniversitelere büyük görev düşmektedir. Çakin'in (1998) işaret ettiği gibi, "mevcut bilginin kısa sürede

geçerliğini ve güncelliğini yitirdiği bir dönemde, üniversiteler katı bir disiplinle mevcut bilgilerin öğretildiği kurumlar değil, sorgulama, yaratıcılığı özendirme ve sürekli öğrenme becerisi kazandırma düşüncesinin kazandırılmasının amaçlandığı yerler olmalıdır.” (5)

Çalıştay katılımcıları, okullarında kısa bir sürede çok fazla bilgi verilmesini bir sorun olarak görmekte. Katılımcılar, hangi bilginin ne zaman kullanılması gerektiği, doğru bilgiye nasıl ulaşacakları ve nasıl kaynaklara güvenebilecekleri konusunda ayrıntılı bir ders görmediklerini belirttiler. Aynı zamanda bilgi okuryazarlığında bilginin doğru yayılması için yapılan kaynakça yazımı konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları konusunda hemfikirler.

İletişim ve Etkileşim

Öğrenmenin etkili yollarından biri amaçlanan bilgiye sahip olan biri aracılığıyla bu bilgiye ulaşabilmektir. Bu bilgi aktarımının hem bilginin sahibi olan hem de bilgiye ulaşmak isteyen insanın iletişim becerilerinin yetkinliği doğrultusunda verimi artar. Bilgi sahibi insan bilgilerini, tecrübelerini aktarabilecek iletişim becerilerine sahip olmalıdır, aktarılmayan bilgi değerini kaybeder. Bilgiyi alacak insanın ise bilgiye ulaşılabilirliği ve bu bilgiyi kullanılabilir hale getirmesi iletişim becerileri kuvvetliyse mümkündür.(6)

Çalıştay katılımcıları aşağıdaki nedenlerden dolayı yaşam boyu öğrenme kavramında iletişim ve etkileşimin önemli olduğunu vurgulamıştır:

1. Öğrenme sadece araçlar (internet, dergiler, kitaplar...) ile değil deneyimli bir mentorun tecrübe aktarımı sayesinde de gerçekleşir, bu etkileşimin gerçekleşmesinde de iletişim önemli bir unsurdur.
2. Yaşam boyu öğrenme kavramının temelinde yer alan bilginin sürdürülebilirliği (7) gereğince bilgiyi almanın yeterli olmadığı görülmektedir. Aynı zamanda bilginin doğru yerde kullanabiliyor ve aktarabiliyor olması da önemlidir.
3. İletişim becerilerinin yetkin olması bilgiye ulaşılabilirliği artırır ve daha sağlıklı veri alışverişine zemin hazırlar, aynı zamanda öğrenmek için gerekli olan motivasyonu artırır.

Küreselleşme ve Toplumcu Hekimlik

Küreselleşme kavramı, 21. yüzyılı tanımlayan vazgeçilmez kavramlardan biridir. Günümüzde küreselleşme üzerine yapılmış pek çok çalışma olsa bile, henüz kesin bir tanımı yapılmamıştır. Kesin olan bir şey varsa, o da küreselleşmenin ekonomik, kültürel, sosyal, politik, ve teknolojik açıları olan çok yönlü bir kavram olduğudur. (8)

Hayatımızda geniş yer tutan bu kavramın, insan sağlığı ve sağlık sistemleri üzerindeki etkilerini araştıran yeterince çalışma yapılmamıştır.(9) Küreselleşme kavramının negatif etkilerine olan farkındalık azdır.

Küreselleşme, ekonomik içerikli bir kavram olarak ortaya çıkmıştır.(10) Fakat küreselleşmenin sağlık üzerindeki etkilerini daha ayrıntılı görebilmek için, çok daha geniş bir bakış açısına sahip olmak gerekmektedir. Bu bakış açısına sahip, sağlık üzerindeki etkilerin farkında ve bunlara hazır olabilmek biz hekim adayları için büyük önem teşkil etmektedir.

Küreselleşmenin sağlık üzerindeki direkt veya dolaylı etkilerinden bazılarını örnek vermemiz gerekirse bunlar:

- Artan bilgi yoğunluğuyla birlikte ortaya çıkan bilgi kirliliği ve güvenilir olmayan bilgi artışı
- Daha kolay iletişim ve ulaşım olanaklarıyla bulaşıcı olan ve bulaşıcı olmayan hastalıkların dünya genelinde yayılması.
- Özellikle geri kalmış veya gelişmekte olan ülkelerde ortaya çıkan ekonomik adaptasyon sorunlarından dolayı meydana gelen sağlık hizmet yetersizlikleri (11)

Kişisel Gelişim

Kişisel Gelişim; insanın var olan potansiyelini ortaya çıkarma ve bu potansiyeli en etkili şekilde kullanabilme becerilerini geliştiren, hayat boyu devam eden sürece verilen isimdir. Stres ve Zaman Yönetimi gibi becerilerin öğrenilebilir olduğundan bahseden pek çok makale göz önünde bulundurulduğunda Yaşam Boyu Öğrenme kavramı içinde Kişisel Gelişimin önemi fark edilmektedir.

Bazı araştırmacılar stresin aslında kötü bir şey olmadığını, bundan kaçınmanın mümkün olmadığını ve stresin motivasyon, büyüme, değişim ve gelişme için şart olduğunu belirtmişlerdir.(12) Stresin verdiği zararları ortadan kaldırmak ve stresi gelişim yolunda kullanılacak bir araç haline getirmek için kullanılan yöntemlerin tamamına “Stresle Başa Çıkma Yolları” adı verilmektedir. Bu yollardan biri olan Zaman yönetimi; amaçlara ulaşmak, yapılan işleri denetlemek, kişinin bireysel motivasyonunu yükseltmek açısından önemli görülen bir kişisel performansı geliştirme tekniğidir.

Çalışmaya katılım gösteren tıp öğrencileri; sınavlardan önceki kaygı, başarısızlık korkusu, rekabet ortamı, oryantasyon sorunları ve TUS’a hazırlık dönemini eğitim süreci boyunca karşılaşılan stres kaynağı unsurlar olarak değerlendirirken, hekimlik yıllarında ise çalışma ortamında yaşanan iletişim eksikliği, hasta ve hasta yakınına karşı sorumluluk, mobbing, hastanenin imkanları, aşırı hasta yoğunluğu gibi faktörleri stres kaynağı olarak nitelendirmektedir.

İyi bir zaman planlaması yapılmadığı takdirde odaklanılan konuda istenilen başarının elde edilemediğinde ve bazı şeylerden feragat edip çoğu zaman sosyal hayat ile dengenin kurulamadığında hemfikir olan katılımcılar, Stres ve Zaman Yönetimi kavramlarının müfredata entegrasyonunda yetersiz kalındığını belirtmektedirler.

Öğrenmede Merak Motivasyon ve Girişimcilik İlişkileri

Merak, yeni bilgi edinme arzusudur. Hekimler için merak, her hastanın kendine özgü hastalık deneyimini anlama, hastalarla saygılı ilişkiler kurma, kişisel farkındalığı derinleştirme, klinik akıl yürütmeyi destekleme ve yaşam boyu öğrenmeyi teşvik etmede temel unsurdur.

Motivasyonla ilgili çalışmalar tıp fakültesi öğrencilerinin tıp fakültesine girme konusundaki büyük yatırımları nedeniyle oldukça motive olduklarını göstermiştir. Kendini Belirleme Teorisi (SDT) (Self Determination Theory) kullanılarak yapılan bir çalışma, öğrencilerin gelecekteki sağlık kariyeri için değerli araştırmalar yaptığını göstermiştir. (14)

Günümüzde girişimcilik, yüksek düzeyde yaratıcılık kullanılarak ortaya çıkarılabilecek daha üstün durumlara varmak için bir yöntem olarak algılanmaktadır. Buna ilaveten gelişmiş toplumlarda yükseköğrenim görmüş gençlere 'eğitilmeye hazır hale gelmiş' kişiler olarak bakılmaktadır ve eğitilmiş gençlerin, girişimcilik açısından çeşitli avantajlara sahip olduğu vurgulanmaktadır.

Ülkemizin dört bir yanından gelmiş çalıştay katılımcıları da tıp eğitiminde yaygın uygulamaların merakı bastırabileceğini, bilimsel araştırma için teşvikin fakültelerimizde yetersiz kaldığını vurguladılar. Fakülte yönetimlerinin Tıbbi müfredatın yanında, öğrencilerin bilimsel araştırmaya katılım motivasyonlarının da farkında olmaları gerektiği ortaya konuldu. Bu açıdan üniversite sınavlarında yüksek başarılar elde etmiş hekim adaylarının girişimci ruhlarına yatırım yapmanın ve onları motive eden faktörleri fark ederek üzerine gitmenin oldukça önemli olduğu görüldü.

Ana Metin

Türk Tıp Öğrencileri Birliği, 11.Tıp Eğitimi Çalıştay'ında tıp öğrencilerinin "Yaşam Boyu Öğrenme" konusundaki sorunlarından yola çıkarak;

1. Yüksek Öğretim Kurumu, Rektörlükler ve Dekanlıklar
2. Sağlık Bakanlığı'nı -aşağıda ayrıntılı bir şekilde açıklanan- çözüm önerilerini değerlendirmeye; bildiride ismi geçen diğer paydaşlarla iş birliğine davet etmektedir.

Yüksek Öğretim Kurumu, Rektörlükler ve Dekanlıklar

Hekim adayları eğitimleri boyunca küreselleşme kavramını tanıyacak şekilde yetiştirilmelidir bu bağlamda aldığımız eğitimimiz küresel duruma entegre edilmeli, güncel tutulmalıdır.

Bilgiye ulaşımın ve nitelikli hizmet talebinin artmasıyla, toplumun ve dünyanın hekimden beklentisi de artmıştır. Hekim adayların bilgiye ulaşılabilirliğini arttırmak için:

- Açık erişimin kritik bir yoğunluğa ulaşması üniversite akademisyenlerinin ders planlanmasını ve materyallerini açık erişimi kullanmaya yönelik hazırlaması sağlanmalıdır,
- Dijital yeterlilik ölçüleri kapsamında altyapıların geliştirilmesi gerekmektedir,
- Tıp öğrencilerine dijital kaynakların kullanımı yönünde pozitif yaklaşımlar aktarmaya çalışılmalıdır. Teknolojinin eğitimimizle ilişkileri ortaya konulmalı ve dijital bilinç oluşturmak için gerek öğrenci gerek akademisyen seviyesinde farkındalık çalışmaları yapılmalıdır.
- Temel bilgi teknolojileri yetersizliği gibi lisans öncesi dönemden kaynaklanan bir sorunun çözümünde ise uzun vadede ilkökul, ortaokul ve lise eğitim süreçlerinde dijital kültür oluşturulmalı, öğrencilerin teknolojik materyalleri işlevsel kullanımı sağlanmalıdır. Kısa vadede ise temel yeterlilik dersleri işlevsel ve etkili bir şekilde kullanılır hale getirilmelidir.

Hekim adaylarının yaşam boyu öğrenme yetisini edinmesi adına:

1. Bilgi okuryazarlığı hakkında akademisyenlerin deneyimleri dışında teorik bilgilere de ihtiyacımız vardır. Bu yüzden ölçme değerlendirme olmaksızın öğrencilere bilgileri nasıl bulabilecekleri, işleyebilecekleri ve paylaşabileceklerini öğreten, kaynakça arayışında nelere dikkat etmelerini gösteren ve aynı zamanda ileride bilimsel araştırmalarını yayınlara, konferanslara göndermek isteyen öğrencilerin kendilerine nasıl yol çizmeleri gerektiğine ışık tutan bir program tıp eğitimi anabilim dalları tarafından hazırlanmalıdır.
2. Fakültelerimizde bilimsel araştırma derslerinin bazı kısımlarında eksiklikler görülmektedir. Bilimsel araştırma yapabilmek için gerekli eğitimi herkes almalıdır. Bu sebeple tıp eğitimi müfredatında sadece temel bilgileri kapsayan zorunlu bir bilimsel araştırma programına yer verilmelidir. Tıp fakültesinin ilk senesi olması gerektiği görüşünde olduğumuz bu program ilerleyen senelerde seçmeli ders şeklinde sunulmalı ve yararlanmak isteyen tıp öğrencilerinin hizmetine açılmalıdır.
3. Temel tıbbi iletişim derslerinin zorunlu hale getirilmesi ve teorik yerine pratik ağırlıklı şekilde müfredata entegrasyonu sağlanmalıdır. Hekimin iyi iletişim becerilerine sahip olması hastanın tedaviden alacağı yararı etkilemektedir. Hekimlerdeki iyi iletişim becerileri toplum sağlığının da olumlu yönde etkileyecektir. Derslerin, alanında uzman eğitmenler tarafından verilmesi daha verimli olacaktır(örneğin kriz yönetimi için acil tıp uzmanları, beden dilini anlayabilmek için psikologlar...). İlgili öğrenciler için zorunlu olan 'temel tıbbi iletişim' derslerinin başarıyla tamamlanmasının ardından seçmeli iletişim dersleri verilmelidir.

4. Mezuniyet öncesi tıp eğitiminde verilmesi daha verimli olan mesleklerarası eğitimin sağlık çalışanı yetiştiren dekanlıklar arası yürütülecek çalışmalarla müfredata entegrasyonu gündeme gelmelidir.
5. Stres ve zaman yönetimi gibi kavramlara tıp Eğitimi müfredatı içinde gereken önem verilmeli, bu konuda uzman kişilerle işbirliği içinde olunmalıdır. Tıp fakültelerinde simüle hasta uygulamalarına yönelik programlar içerisinde stres ve zaman yönetimi gibi becerilere dikkat çekilmelidir.
6. Tıp fakültesi öğrencilerinde hasta-hekim arasındaki iletişimi kuvvetlendirecek bu beceriler ile ilgili farkındalık uyandırmalı, gelişimi adına yapılacak çalışmalar desteklenmelidir.
7. Merakın devamlılığının sağlanmasındaki motivasyon adına, dinamizm kavramının üzerinde durulmalıdır. Aynı zamanda Tıp fakültesi öğrencilerindeki yaygınlığı dikkat çeken erteleme konusu üzerine de gidilmelidir, çünkü ertelenen faktörler sadece dersler ve eğitim konuları değil; gezi, sanat, spor gibi faaliyetleri de içinde barındırmaktadır.
8. Girişimciliğin özendirilmesi ve bilimsel çalışmalar yürüten hekim sayısının artırılması yolunda eğitim programlarının geliştirilmesi gerektiği görülmektedir.

Sağlık Bakanlığı

Küreselleşme konusundaki farkındalık, sadece hekim adayları ve hekimler düzeyinde değil, toplum ve politikacılar düzeyinde de artırılmalıdır.

Küreselleşmenin sağlık üzerindeki direkt veya indirekt etkilerinin en iyi şekilde iyileştirilebilmesi için, farklı ülkelerde farklı politikalar üretilmeli ve uluslararası iş birliğine ulaşılmalıdır. Bu noktada evrensel değerlere saygı gösterilmeli, ülkelerin bireysel çıkarları öncelik haline getirilmemelidir.

Geliştirilecek yeni politikalarla, ülkeler arası denklik sağlanmalı ve özellikle ekonomik küreselleşmenin etkileri (sağlık hizmet yetersizliği, beyin göçleri v.b.) azaltılmalıdır.

Kaynakça

1. DPT Özel İhtisas Komisyon Raporu, 2001:9
2. Figel, 2007 akt. Demirel, 2009:3
3. Bilgi toplumu ve iletişim: bilginin yayılması sürecinde kitle iletişim araçları ve internet, Ümit Arklan – Erdem Taşdemir
4. Bilgi ve İletişim Çağında Bilimsel Bilgiye Erişimin Önemi ve Türkiye'nin Bilgiye Erişim Potansiyeli, İbrahim Ortaş
5. Polat Çoşkun, "Yaşam Boyu Öğrenmenin Anahtarı "Bilgi Okuryazarlığı" ve Üniversite Kütüphanelerinin Rolü" (Erişim:08.03.2019)

6. Arif ONAN,Sevgi TURAN, Mezuniyet Öncesinde Mesleklerarası Eğitim,Tıp Eğitimi ve Bilişimi AD, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi,Ankara
7. Yard. Doç. Dr. Özlem DUĞAN,Öğr. Gör. Aynur ARSLAN SAĞLIKTA ŞİDDETİN SAĞLIK ÇALIŞANI-HASTA İLETİŞİMİ BOYUTU ÜZERİNE BİR DERLEME
8. Woodward D, Drager N, Beaghole R, Lipson D. Globalization, global public goods, and health.
9. Woodward D, Drager N, Beaghole R, Lipson D. Globalization and health: a framework for analysis and action. Bulletin of World Health Organization; 2001.
10. Balay R. Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim. Ankara Üniversitesi Eğitim Birimleri Fakültesi Dergisi, yıl: 2004, cilt: 37, sayı : 2,61-82.
11. Pang T, Guindon G.E. Globalization and health risks.
12. Ergin C: Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin Türkiye Sağlık Personeli Normları. 3P Dergisi, 4(1): 1996.
13. Linn LS, Yager J, Cope D ve ark. (1985) Health status, job satisfaction, job stress and life satisfaction among academic and clinical faculty.
14. Med Educ. 2011 Jul;45(7):663-8. doi: 10.1111/j.1365-2923.2011.03944.x. Curiosity and medical education. Dyche L1, Epstein RM.